

CELOŠTÁTNE KOLO

PÍ SOMNÁ ČASŤ, kategória B

Číslo súťažiaceho: _____

OLYMPIÁDA ZO SLOVENSKEHO JAZYKA A LITERATÚRY

18. ročník, šk. rok 2025/2026

CELOŠTÁTNE KOLO, kategória B

I. ČASŤ – PÍSOMNÁ TEST

Čas na vypracovanie písomnej časti: 60 minút

Ukážka 1

John Steinbeck – Túlavý autobus

(úryvok, upravené)

Zadné súkolie nevydávalo nejaké ostré alebo zlovestné zvuky, bolo počuť iba zvláštny zvuk prevodu. Juan sa pohodlne usadil, aby si mohol cestu náležite vychutnávať. Pred sebou mal veľké zrkadlo, v ktorom mohol pozorovať cestujúcich a vonku vedľa okna mal pozdĺžne zrkadlo na pozorovanie cesty. Hradská bola opustená, mihlo sa po nej iba zopár osobných áut. Juan v zrkadle zbadal, že Norma a blondínka si čosi šepkajú. Pridal plyn a trochu zvýšil rýchlosť.

Nezamýšľal začať si niečo s tou plavovláskou. Nevidel nijakú možnosť dostať sa k nej. Bol už dosť starý, aby sa netrápil niečím, čo je nepravdepodobné alebo beznádejné. Keby sa mu naskytla vhodná príležitosť, nebolo pochybností o tom, čo by urobil. Keď prvý raz zazrel tú blondínku, dych sa mu takmer zastavil.

Norma bola doteraz voči Camille zdržanlivá. Tak sa do seba uzavrela, že trvalo chvíľu, než dala najavo trochu prívetivosti. Ale Camille potrebovala Normu ako štít a okrem toho mali spoločný cieľ cesty.

„Ešte som nikdy nebola v Los Angeles alebo v Hollywoode,“ priznala sa Norma ticho. „Nemám potuchy, čo si tam počnem.“

„Čo chcete robiť?“ spýtala sa Camille.

„Predovšetkým si chcem nájsť prácu. Ako čašníčka alebo niečo podobné. Rada by som sa dostala k filmu.“

Camille sa uškrnula. „Najprv si nájdite prácu ako čašníčka. Dostať sa k filmu, to je veľmi ťažká vec.“

„Vy ste herečka?“ spýtala sa Norma. „Vyzeráte na to.“

„Nie,“ odpovedala Camille. „Pracujem u zubárov. Som zubná asistentka.“

„Bývate v hoteli alebo v podnájme, či máte vlastný byt?“

„Nemám vôbec kde bývať,“ zdôverila sa Camille. „Než som odišla do Chicaga, bývala som spolu s priateľkou.“

V Norminých očiach sa dychtivo zablysko. „Usporičila som si trochu peňazí,“ povedala. „Mohli by sme si hádam nájsť spoločný byt. Keby som dostala miesto v reštaurácii, nestála by nás strava takmer nič. Nosila by som jedlo domov.“ Jej túžba sa zväčšovala. „A keby sme sa o nájomné rozdelili, nebolo by to asi drahé. Možno by som dostávala hodne prepitného.“

Camille pocítila s dievčaťom vreľú účasť. Pozerala sa na jej červený nos, nevábnu pleť a malé, nevýrazné oči. „No, uvidíme, čo sa dá robiť,“ odvetila.

1. Napíšte meno ženskej postavy, ktorá sa zapáčila vodičovi autobusu.

2. Ktoré tvrdenie je v súlade s obsahom ukážky 1?
  - A. Šofér autobusu bol starší ako Camille a Norma.
  - B. Norma bola mladšia ako jej spolucestujúca Camille.
  - C. Camille bola staršia ako Norma, ale mladšia ako Juan.
  - D. Juan bol najstaršou zo spomínaných postáv v autobuse.

3. Určte druh vedľajšej vety v nasledujúcom súvetí:
Než som odišla do Chicaga, bývala som spolu s priateľkou.

4. Ktorý druh viet podľa členitosti predstavujú prvé dve vety druhého odseku ukážky 1?

5. Vypíšte z dialógu v ukážke 1 združené pomenovanie.

6. Koľko častíc sa nachádza v poslednom odseku ukážky 1?
  - A. 1
  - B. 2
  - C. 3
  - D. 0

7. Vypíšte z pásma rozprávača v ukážke 1 synonymum k slovu *porozumenie*.

8. Ktorý slohový postup prevláda v prvom odseku ukážky 1?

Ukážka 2

Germain Droogenbroodt – Zimné slová

*Som teraz iba pútnik, ten, čo na ceste
slepeckou palicou váhavo ohmatáva
prázdno a kráča pozdĺž hrany
hmatateľného života*

*ktorým ho vedie slovo, slovo smutné
ako vie byť len zármutok
slovo, čo prúdi ako temná krv
malátnou nemohúcnosťou dní.*

A predsa ešte dýcham

v súzvuku s nariekaním vetra
*ostávam nažive v sieti zimných slov
ktorú tká pavúk čas mrazivou niťou
hodín, čo plynú bez teba.*

*Prevrátil som tie presýpacie hodiny
aby sa piesok nesypal zbytočne
lež aby medzi snom a skutočnosťou našiel
protičas, chodník, čo vedie naspäť k tebe.*

DROOGENBROODT, Germain. *Zimné slová*. In *Ako čepel' mrazu*. Bratislava : Vydavateľstvo Miroslava Demáka ESA, spol. s r. o., 2000. s. 13. ISBN 80-85684-17-9.

9. Vypíšte z ukážky 2 jedno kľúčové slovo.

10. V ukážke 2 nenájdeme motív

- A. bezradnosti.
- B. osamelosti.
- C. neistoty.
- D. nádeje.

11. Znakom modernej poézie v ukážke 2 je

- A. neprítomnosť rytmu.
- B. chýbajúca diakritika.
- C. symetria strof.
- D. voľný verš.

12. Vo zvýraznenom verši ukážky 2 sa nachádza

- A. epiteton.
- B. kontrast.
- C. gradácia.
- D. personifikácia.

13. Podčiarknite v ukážke 2 verš, ktorý predstavuje motivický obrat v básni.

14. Vypíšte z ukážky 2 dve opozitá/antonymá s odlišným slovtvorným základom.

15. Koľko myšlienково i formálne uzavretých celkov sa nachádza v básni *Zimné slová*?

16. Určte druh lyriky, ktorý predstavuje ukážka 2.

Ukážka 3

Paremiológia

Slovníkový portál Jazykovedného ústavu Ľ. Štúra SAV

paremiológia Nájdi Presne

Ortograficko-gramatický slovník slovenčiny z r. 2022.

paremiológia -ie ž.

Slovník súčasného slovenského jazyka A – G, H – L, M – N, O – Pn z r. 2006, 2011, 2015, 2021.

paremiológia -ie ž. <gr.> ► odvetvie folkloristiky skúmajúce pôvod, vývin a spôsob existencie parémií z jazykovedného, literárnovedného a folkloristického aspektu; súbor parémií v slovnej zásobe jedného jazyka: *národná, historická p.*; *teoretici paremiológie*; *na Slovensku nemáme žiadne aktuálne lexikografické dielo, v ktorom by bola spracovaná živá a nová p. slovenčiny*; *Bernolákov Slovník je dielo, v ktorom sa prvýkrát uverejňuje slovníkovou formou aj slovenská frazeológia a p.*

Slovník cudzích slov (akademický) z r. 2005.

paremiológia -ie ž. <gr. lingu. náuka o prísloviach, porekadlách, riekankách a pod.;

paremiologický prid.

Zdroj: www.slovník.juls.savba.sk [citované 3. 12. 2025]

17. Ktoré tvrdenie je na základe ukážky 3 pravdivé?

- A. Paremiológia je čisto jazykovednou doménou.
- B. Paremiológia sa týka iba slovenského jazyka.
- C. Frazeológia je odvetvím paremiológie.
- D. Paremiológia je odvetvím frazeológie.

18. Ktoré tvrdenie vyplýva z ukážky 3?

- A. Slovenská frazeológia nebola pred Bernolákom skúmaná.
- B. Anton Bernolák je autorom lingvistického termínu parémia.
- C. Anton Bernolák zahrnul slovenské parémie do svojho slovníka.
- D. Tradičná slovenská paremiológia nie je dostatočne spracovaná.

19. Na základe ukážky 3 možno konštatovať, že

- A. Slovník cudzích slov nepatrí medzi jednojazyčné slovníky.
- B. Krátky slovník slovenského jazyka neobsahuje heslo paremiológia.
- C. výraz paremiológia sa zaraďuje medzi homonymné slová cudzieho pôvodu.
- D. Ortograficko-gramatický slovník slovenčiny je kodifikačným výkladovým slovníkom.

20. Ktorá jazyková rovina je najužšie spätá s obsahom ukážky 3?
- A. Významová.
  - B. Skladobná.
  - C. Zvuková.
  - D. Tvarová.
21. V ktorej možnosti sú oba tvary slova *portál* gramaticky a pravopisne správne?
- A. nájdem na portáli, čerpám z portálu
  - B. nájdem na portály, čerpám z portálu
  - C. nájdem na portáli, čerpám z portála
  - D. nájdem na portály, čerpám z portála
22. V ktorej možnosti sú pravopisne správne uvedené slová, z ktorých vznikla iniciálová skratka SAV?
- A. Slovenská Akadémia Vied
  - B. Slovenská Akadémia vied
  - C. Slovenská akadémia vied
  - D. Žiadna z možností A, B, C nie je správna.
23. V ktorej možnosti je slovo, ktorého tvar nominatívu plurálu sa utvára odlišne ako tvar nominatívu plurálu slova *teoretik*?
- A. fanúšik
  - B. baník
  - C. vojak
  - D. divák
24. Nahradte združené pomenovanie *slovná zásoba* jednoslovným jazykovedným termínom.
25. Napíšte slovenské porekadlo, ktoré je znázornené na nasledujúcom obrázku.

OLYMPIÁDA ZO SLOVENSKEHO JAZYKA A LITERATÚRY
18. ročník, šk. rok 2025/2026
CELOŠTÁTNE KOLO, kategória B

I. ČASŤ – PÍSOMNÁ
TVORBA TEXTU

Napište možné pokračovanie príbehu z ukážky 1. (10 – 15 viet)